

KİSMİ BÖLÜNME İŞLEMİNDE SERMAYE AZALTIMININ KAYNAĞI ve PASİF DEĞER KABUL EDİLEBİLECEK BORÇLANMALAR

SOURCE OF CAPITAL REDUCTION IN PARTIAL DIVISION PROCESSES AND BORROWINGS CONSIDERED AS PASSIVE VALUE

Serkan DOĞAN*

Büşra ILGAR**

ÖZ

Kısmi bölünme işlemleri sırasında meydana gelen sermaye azaltımı ve artırımı işlemlerinde, daha önce vergilendirilmemiş kaynakların kullanılması ve bölen şirketin paylarının bölünen şirketin ortaklarına verilmesinin işletmeden çekiş ve dağıtım olarak nitelendirilmesi konusunda özellik arz eden hususlar karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmamızda sermaye azaltımı nedeniyle daha önce sermayeye eklenen vergilendirilmemiş kaynaklar dolayısıyla yapılması gerekenler, sermaye azaltım işlemlerinin kaynağı ve kısmi bölünme kapsamında kabul edilecek borçlanmalar hususlarında açıklamalarda bulunulacak ve bölünme işlemine yönelik karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kısmi bölünme, sermaye azaltımı, geçmiş yıl karları dağıtımı, net defter değer artışı, işletmeden çekiş.

Jel Sınıflandırma Kodları: H20, H29, M41.

ABSTRACT

In the capital reduction and increase transactions that occur during the partial division processes, the use of non taxed resources and the distribution of the shares of the divisional company to the shareholders of the divisional company are considered as traction and distribution from the business. In this study, we will explain the needs to be done due to the non-taxed Resources added to the capital due to capital reduction, the source of capital reduction transactions and the borrowings that will be accepted in the scope of partial division, and propose solutions to the problems encountered in the division process.

Keywords: Partial Division, Capital Reduction, Distribution Of Prior Years' Profits, Net Book Value Increase, Withdrawal From Company.

Jel Classification Codes: H20, H29, M41.

* Vergi Müfettişi, Hazine ve Maliye Bakanlığı, serkan.dogan@vdk.gov.tr, ORC-ID: 0000-0002-3171-0932.

** Vergi Müfettiş Yardımcısı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, busra.ilgar@vdk.gov.tr, ORC-ID: 0000-0002-7473-5048.

Doğan, S., Ilgar, B. (Haziran 2020). Kısmi Bölünme İşleminde Sermaye Azaltımının Kaynağı ve Pasif Değer Kabul Edilecek Borçlanmalar, *Vergi Raporu*, 249, (72-83).

GİRİŞ

Bir şirketin, yeni kurulacak bir şirkete nakit dışında bir iktisadi kıymet koyarak ortak olabilmesi, bu işlemin ise vergi dışı olması kısmi bölünmenin en baştaki özelliği olmakla birlikte söz konusu iktisadi kıymetin net aktif değeri ile satış değeri arasındaki farkın vergilendirilmemesi kısmi bölünme işleminin en önemli avantajıdır.¹ Bu kapsamda kısmi bölünme işlemi neticesinde bazı kaynakların azaltımı durumunda vergilendirme yapılması, bazı durumlarda ise vergilendirilme yapılmaması hususları tartışılacak ve ulaşılan sonuçlar yasal yönleriyle ele alınacaktır. Uygulamada karşımıza çıkan aksaklıklara yönelik olarak çözüm önerileri getirilecek ve konuya yasal düzenleme önerileri ile ışık tutulacaktır.

Kısmi bölünme işlemi nedeniyle sermaye azaltımı yapılabilmesi için gerekli sermaye artırım tutarının karşılandığı hesap kalemleri üzerinden konu ele alınarak mevzuat değerlendirmesi yapılacaktır. Kısmi bölünme işlemi neticesinde edinilen iştirak hisselerinin ortaklara verilmesi nedeniyle yapılan sermaye azaltımı işleminin, geçmiş yıllar karları veya sermaye düzeltmesi olumlu farkları gibi hesap kalemlerinin işletmeden çekilerek dağıtılması kapsamında değerlendirilmesi yapılacaktır. Azaltılan sermayenin kaynağının hangi kaynak olduğu, sermaye azaltımının işletmeden çekiş ve ortaklara dağıtım kabul edilip edilmeyeceği ve azaltılan sermaye kaynaklarına göre olası sonuçların neler olacağı ve hangi sermaye kaleminin dağıtımına öncelik verileceği değerlendirilerek ilgili durumların vergisel yönü tartışılacaktır.

Kısmi bölünme işlemi sonucunda devredilen kıymet ile devri gereken borçların illiyet bağının sağlanması noktasında bağlantılı borçlanmaların durumu bu çalışmamızda ele alınacaktır. Yapılan

hesaplamalarda hangi borçlanmaların pasif değer olarak kabul edileceği belirlenecek, kısmi bölünme işlemine konu varlık ile illiyet bağı kesilen borçlanmalar çerçevesinde uygulamadaki aksaklıklara yönelik yasal düzenleme önerilerinde bulunulacaktır.

Kısmi bölünme kapsamında taşınmaz devrinde, devredilen taşınmaz için herhangi bir süre elde bulundurma koşulunun olmamasının olası sonuçları tartışılacak, iştirak hisseleri için öngörülen 2 yıl elde bulundurma kriterinin taşınmazlar için de getirilmesi önerisinde bulunulacaktır. Bu mekanizma ile kısmi bölünmeye zemin hazırlamak için arsa alımlarının önlenmesi sağlanacak ve olası sonuçlar tartışılacaktır.

1- KİSMİ BÖLÜNME İŞLEMİ

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) 19. maddesinin 3. fıkrasında bölünme işlemleri düzenlenmiştir. Söz konusu fıkranın (a) bendinde tam bölünme (b) bendinde ise bölünme işlemlerinin özel bir türü olan kısmi bölünme yer almaktadır. Aşağıda yer verilen yasal düzenlemelerden de görüleceği üzere kısmi bölünme işleminin belli şartlarla gerçekleştirilmesi halinde teşvik edildiği ve vergilendirilmediği anlaşılmaktadır.

KVK'nın "Devir, bölünme ve hisse değişimi" başlıklı 19. maddesinin 3. fıkrasının (b) bendi aşağıdaki gibidir;

"(3) Aşağıdaki işlemler bölünme veya hisse değişimi hükmündedir:

Kısmî bölünme: *Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye'deki iş yeri veya daimî temsilcisinin bilânçosunda yer alan taşınmazlar ile en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet*

¹ İbrahim ÇETİN. "Kısmi Bölünmede İştirak Hisselerinin Ortaklara Verilmesi Durumu ve Özellikli Hususlar". Vergi Dünyası Dergisi. Sayı:422. 2016. S. 39-45.

işletmelerinin bir veya birkaçını kayıtlı değerleri üzerinden aynî sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devretmesi, bu Kanunun uygulanmasında kısmî bölünme hükmündedir. Ancak, üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunludur. Kısmi bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin bu bent kapsamında devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur.

Bu maddeye göre yapılacak bölünmelerde aktif ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif ve pasif hesapla birlikte devrolunur.”

KVK'nın 20. maddesinin 3. fıkrasında “ Bu Kanunun 19'uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde belirtilen işlemlerden doğan karlar hesaplanmaz ve vergilendirilmez.” hükmüne yer verilmiştir. Buna göre normal şartlarda vergilendirilmesi gereken kısmi bölünme işleminin, KVK'da yer alan hükümlere uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi halinde vergilendirilmeyeceği ifade edilmektedir.

KVK'nın yukarıda yer alan hükümlerini değerlendirdiğimizde mükellefler tarafından gerçekleştirilen kısmi bölünme işleminin vergisiz olarak gerçekleştirilebilmesi için aşağıdaki şekilde yerine getirilmesi gerekmektedir.

- Kısmi bölünme işlemine konu olacak değerler tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki yabancı bir kurumun Türkiye'deki işyeri veya daimî temsilcisinin bilançosunda yer almalıdır.
- Kısmi bölünme işlemine konu olacak değerler; taşınmazlar, en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ve sahip olunan üretim veya hizmet işletmeleridir

- Kısmi bölünme işlemine konu olacak değerler kayıtlı değerleri üzerinden aynî sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devredilmelidir.

KVK'nın 19. maddesinin gerekçesi aşağıdaki şekildedir.

“Devir işlemlerinde olduğu gibi bölünmenin de vergisiz olarak yapılmasına olanak sağlanarak, işletmelerin daha etkin ve verimli çalışmalarını sağlayabilecek bölünme işlemlerini gerçekleştirmeleri mümkün hale getirilmektedir. Dolayısıyla bölünmeye ilişkin hükümler, aynı şirket bünyesinde yürütülen birden çok hizmet veya üretim faaliyetinin ayrıştırılarak, işletmelerin yeni oluşturulacak üretim ve hizmet işletmelerinin belli alanlarda yoğunlaşarak uzmanlaşmasını sağlayarak verimli ve kârlı kuruluşlar haline getirilebilmesini amaçlamaktadır. Böylece şirketler yeniden yapılanabilecek, aynı şirket bünyesinde yürütülen birden çok hizmet veya üretim faaliyetini ayrıştırarak bu faaliyetlerin her birini ayrı şirketler bünyesinde yürütebileceklerdir.”

Madde gerekçesini incelediğimizde kanun koyucunun genel olarak tek bir işletmede toplanmış olan birden çok faaliyetin uzmanlaşmaya ve etkin bir ticari ve ekonomik faaliyet yürütülmesine engel olduğunu kabul ettiğini görüyoruz. Bu nedenle kanun koyucunun, bölünme yoluyla şirketlerin verimli ve karlı kuruluşlar haline gelmesini hedeflediğini, bu doğrultuda bölünme işlemlerini teşvik etmek amacıyla da bu işlemlerin vergisiz gerçekleştirilmesini sağladığını görmekteyiz.

1 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin 19.2.2. Kısmi Bölünme başlıklı ayrımında;

“Kurumlar Vergisi Kanununun 19'uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendinde, tam mükellef bir sermaye şirketi veya sermaye şirketi niteliğindeki yabancı bir kurumun Türkiye 'deki işyeri ya da daimi temsilcisinin bilançosunda yer

alan taşınmazlar ile bilançoda yer alan ve en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçının mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak konulması kısmi bölünme olarak kabul edilmiştir.”

düzenlemelerine yer verilmiştir.

2- KISMİ BÖLÜNME İŞLEMİNDE UYGULAMADA ORTAYA ÇIKAN BAZI SORUNLARA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

2.1- Bölünen Şirketin Sermaye Azaltımının Hangi Kaynaktan Karşılandığı Sorunu

Maliye Bakanlığı ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca Çıkarılan Anonim ve Limited Şirketlerin Kısmi Bölünme İşlemlerinin Usul ve Esaslarının Düzenlenmesi Hakkında Tebliğinde;

“Aynı sermaye karşılığı iktisap edilen hisseler, aynı sermaye koyan şirkette kalabileceği gibi, bu şirketin ortaklarına da verilebilecektir. Aynı sermaye konulması karşılığında alınan hisselerin aynı sermaye koyan şirkette kalması yerine, bu şirketin ortaklarına intikal ettirilmesi halinde, şirketin esas sermayesinde azaltma ihtiyacı ortaya çıkabilir. Bu durumda, kısmi bölünmede bölünen mal varlığı parçaları mevcut veya yeni kurulacak şirketlere kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak konulur. Bölünen şirketin bu payları kendi pay sahiplerine verebilmesi için sermayesini azaltması gerekir. Bu azaltma, pay sahiplerine verilecek payların değeri kadardır.

Sermaye azaltımı ile eş zamanlı olarak ve isteğe bağlı şekilde nakit olarak veya şirket bilançosunda yer alan hesapların müsait olması ve üçüncü şahısların haklarını zedelememesi şartıyla, öncelikle şirketin üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği sermaye ve kar yedeklerinden karşılanması suretiyle yapılması da mümkündür.”

düzenlemelerine yer verilmiştir.

Tebliğde yapılan açıklamalar dikkate alındığında, kısmi bölünme kapsamında yapılan sermaye azaltımının, sermaye ve kar yedeklerinden karşılanabileceği belirtilmektedir. Bu kapsamda yapılan sermaye azaltımının vergisel sonuçlarının neler olacağı her bir kar yedeği ve sermaye yedeği açısından ele alınarak analiz edilmelidir. Kar yedekleri ve sermaye yedeklerinden yapılacak olan azaltımlar sonucunda vergisel yönden tevkifat yapıp yapılmayacağı hususlarında yasal düzenlemelerde eksiklikler yer almaktadır.

Konuya ilişkin verilen bir özelgede konu aşağıdaki şekilde açıklanmıştır.

“... Buna göre, sermaye hesabını oluşturan kalemler şirketlerin sermaye azaltımında vergilendirmeyi belirleyen temel unsur olup, yapılacak sermaye azaltımının;

- Öncelikle, kurumlar vergisine ve vergi sonrası dağıtılan kazancın ise kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak hesaplardan karşılanması,
- Devamında, sadece kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak hesapların kullanılması,
- Son olarak ise, işletmeden çekilmesi halinde vergilendirilmeyecek olan aynı ve nakdi sermayenin işletmeden çekildiğinin kabulü gerekmektedir.

Dolayısıyla, sermaye azaltımında, yukarıda belirtilen sıraya göre sermaye hesaplarının işletmeden çekildiği kabul edileceğinden öncelikle 6113 sayılı Kanunun 2'nci maddesinin yedinci fıkrası uyarınca ilgili dönemde kurum kazancının tespitinde dikkate alınmaksızın sermayeye eklenmiş olan tutarlar, pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, yeniden değerlendirme değer artış fonu veya maliyet artış fonu gibi hesaplar işletmeden çekilmiş sayılacak ve bu tutarlar öncelikle kurumlar vergisine tabi tutulacak, sonrasında ise ortakların statüsüne göre kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılacaktır.

Yukarıda belirtilen nitelikteki hesapların ardından geçmiş yıl karları, emisyon primi satış ka-

zancı gibi sadece vergi kesintisine tabi tutulacak ... son olarak da ortaklar tarafından nakden veya aynen yapılan ödemeler sermaye azaltımına konu edilebileceğinden, ortakların esas olarak işletmeye koydukları sermayeyi Türk Ticaret Kanunu hükümleri çerçevesinde geri almış olmaları halinde mükellefiyet statüsüne bakılmaksızın vergilendirme işlemi yapılmayacaktır.”²

Maliye Bakanlığı’nca verilen özelgeler³ çerçevesinde değerlendirme yaptığımızda; kısmi bölünme nedeniyle elde edilen iştirak hisselerinin ortaklara verilmesi ve bölünmenin gerçekleştiği durumda sermaye azaltımı yapılması halinde azaltılan sermayenin, öncelikle vergilendirilmesi gereken kaynaklardan dağıtıldığının kabul edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda yapılacak sermaye azaltımının; öncelikle, kurumlar vergisine ve vergi sonrası dağıtılan kazancın ise kar dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak hesaplardan karşılanması, devamında, sadece kar dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak hesapların kullanılması, son olarak ise, işletmeden çekilmesi halinde vergilendirilmeyecek olan aynı ve nakdi sermayenin işletmeden çekildiğinin kabulü gerekmektedir.

Maliye Bakanlığı tarafından verilen bir çok özelgede istikrarlı bir şekilde aynı görüş benimsenmiştir.⁴

Kısmi bölünme işlemine yönelik olarak hazırlanan 13 seri No.lu KVK Genel Tebliğ Taslağında sermaye azaltımı yapıldığında azaltılan sermaye unsurlarının bir kısmının (enflasyon düzeltme

farkları, geçmiş yıl karları vb.) işletmeden çekilme sayılarak kurumlar vergisine ve/veya gelir vergisi tevkifatına tabi tutulabileceği belirtilmiştir.⁵

Maliye Bakanlığınca verilen özelgede kısmi bölünme sonucunda sermaye azaltılması ve bu sermaye azaltımının geçmiş yıl karlarından karşılanması durumunda; devralan şirkette yapılacak sermaye artışında geçmiş yıl karlarının sermayenin bir unsuru olarak yer alması ve ayrı şekilde gösterilmesi şartıyla bu işlem işletmeden çekiş olarak değerlendirilmeyecek ve vergiye tabi tutulmayacaktır.⁶ Devralan şirket açısından geçmiş yıl karlarının sermayenin unsuru olarak yer alması ve ayrı şekilde gösterilmesi hususunun nasıl olacağına yönelik herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Hem söz konusu özelgedeki işletmeden çekilmiş sayılmama koşullarının net bir şekilde ortaya konulmaması, hem de sermaye azaltımı kaynaklarının belirlendiği ve azaltılan sermaye kaynağına göre vergilendirme şeklinin değişeceği özelgesinin vergi kanunları ile olan uyumu göz önünde bulundurulduğunda bahsi geçen özelge uygulamada çelişkili durumlara neden olacaktır.

Yapılan düzenlemelere ve açıklamalara göre; Maliye Bakanlığı tarafından verilen özelgeleri değerlendirdiğimizde, sermaye azaltımında belirtilen sıraya göre sermaye hesaplarının işletmeden çekildiği kabul edilecek, aynı sermayenin işletmeden çekilmiş olma durumu ise belirtilen sıralamaya uygun şekilde sermaye azaltımı yapıp yapılmadığı kapsamında değerlendirilerek,

² Van Valiliği Defterdarlık Gelir Müdürlüğü’nün 25.12.2014 tarih ve 60757842-5520-27 sayılı özelgesi

³ Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığının 24.09.2013 tarih ve 64597866- 125[19-2013]-155 sayılı özelgesi. (2017). “Kısmi Bölünme Konulu Özelgeler”. Vergi Sorunları Dergisi. Sayı:344, s. 99-100.

⁴ İzmir Vergi Dairesi Başkanlığının 08.08.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.35.16.01-125- 741 sayılı özelgesi, Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığının 24.09.2013 tarih ve 64597866- 125[19-2013]-155 sayılı özelgesi, Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığının 23.07.2013 Tarih ve 64597866- 125[19-2013]-107 sayılı özelgesi

⁵ DELOITTE. (<https://www.verginet.net/dtt/5/kismi-bolunme-teblig-taslagi.aspx>). Erişim tarihi: 27 Şubat 2020.

⁶ Mustafa TAN. “Kısmi Bölünmede Sermaye Azaltımı ve Azaltılacak Sermaye Tutarının Kaynağının Vergilendirmeye Etkisi”. Vergi Sorunları Dergisi. Sayı:304. 2014. S. 39-44.

sıralamaya uyulmaması durumunda ise ortakların statüsüne göre kar dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılacaktır.

Kısmi bölünme uygulamasında yapılacak sermaye azaltımında, sermayenin hangi kalemlerden azaltıldığı önem taşımaktadır. Verilen özgelge hükümleri de değerlendirildiğinde öncelikli olarak sermayenin vergiye tabi tutulacak kaynaklardan karşılanacağı hükmü karşımıza çıkmaktadır. Oysa sermaye azaltımı işlemi, sözleşme değişikliği ile yapılması gereken bir işlemdir. Söz konusu sermaye azaltımının genel kurul kararıyla yapılması gerekmektedir. Genel kurul karar verdiyse, sermayenin o kaynaktan karşılandığı kabul edilmelidir. Genel kurul kararı yoksa, her bir sermaye unsurunun toplam sermayedeki oranı düşünülerek sermaye azaltımı yapıldığı varsayılacaktır.⁷

Kısmi bölünme kapsamında devir yapan bir şirketin hangi tutarda sermaye artırımı/azaltımı yapması gerektiği hesaplamasında doktrinde bilirkişi rapor örnekleri mevcuttur. Bilirkişi rapor örneklerinde, bölünme planı ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Kısmi bölünme nedeni ile aktiften çıkartılacak olan gayrimenkulün net defter değeri, bilirkişiler tarafından tespit edilebilecektir. Kısmi bölünme talep eden şirketin bu uygulamasında yasal yönden bir engel bulunup bulunmadığının tespiti ve kısmi bölünme koşulları, bilirkişi raporu sonucunda değerlendirilebilecektir.⁸ Bilirkişiler yaptıkları değerlendirmelerde şirketin kısmi bölünme sürecinin uygun şekilde yapılıp yapılmadığını, kısmi bölünme koşullarının sağlanıp sağlanmadığını ve defter değerinin doğru tespiti analiz edeceklerdir.

Kısmi bölünme işlemlerinde sermaye azaltımının hangi kaynaklardan karşılandığı belirtilmemiş ise, vergilendirilmesi gereken ama vergilendirilmemiş kaynaklardan karşılanarak devir yapıldığı varsayımı kabul edilecektir.⁹

Doktrinsel tartışmaları fazla olan kısmi bölünme yoluyla sermaye azaltımı işlemlerinin, kaynağı ne olursa olsun vergilendirilmemesi gerektiği görüşü de literatürde mevcuttur. Realitede herhangi bir şekilde mal varlığı artışına neden olmayan kısmi bölünme işlemi sonunda gerçekleşen sermaye azaltımının, ortaklara kar dağıtımını yolu ile işletmeden çekiş kabul edilmeyeceği sonucuna ulaşan görüşler de savunulmaktadır.¹⁰

Kısmi bölünme kapsamında bir şirkette yapılan sermaye azaltımı diğer bir şirkete aynı oranda girdiğinde ortaklara aktarılan bir kaynak olmayacaktır. Var olan kaynaklar bir şirketten bir diğer şirkete geçmiş olacaktır. Bir tüzel kişilikten çıkarılarak başka bir tüzel kişiliğe sermaye olarak aktarılan söz konusu kaynaklar, ortaklara aktararak realize olan bir kaynak değildir.¹¹

İşletmenin üretim ve hizmet faaliyetinin işleyişi ile herhangi bir bağlantısı olmayan bir arsanın kısmi bölünmeye konu olması durumunda ortaya çıkan değişimde, geçmiş yıl karlarının vergilendirilmeden transferi durumunun oluştuğu ve kar dağıtımı yapıldığı varsayımı yönündeki analiz karşımıza çıkmaktadır.¹²

⁷ Salih BAYRAM. "Kısmi Bölünme İşlemlerinde Sermaye Azaltımının Özelgeler ve KVK 13 No.lu Tebliğ Taslağı Kapsamında Değerlendirilmesi". Vergi Dünyası Dergisi. Sayı:429. 2017. S. 57-63.

⁸ Mustafa Can TOPLU. "İşletmelerde Küçülme ve Kısmi Bölünme İşlemlerinin Değerlendirilmesi". Vergi Sorunları Dergisi. Sayı:331. 2016. S. 41-51.

⁹ Hakan Hasan ARI. "Kısmi Bölünme ve Devir Alan Şirket Hisselerinin Ortaklara Verilmesi". Vergi Dünyası Dergisi. Sayı:436. 2017. S. 62-63.

¹⁰ Sakıp ŞEKER. "Bağımsız Şirket Modeli Şeklinde Yapılan Kısmi Bölünme İşlemi İşletmeden Çekme Sayılabilir Mi?". Vergi Sorunları Dergisi. Sayı:344. 2017. S. 73-82.

¹¹ İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası. "Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No:1)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair 13 No.lu Tebliğ Taslağı Hakkında Görüşlerimiz". Vergi Sorunları Dergisi. Sayı:344. 2017. S. 84-95.

¹² Zeynel Onur İLERİ. "Kısmi Bölünme Geçmiş Yıl Karlarını Vergilendirmeyen ve Kasa Şişkinliğini Yok Eden Sistemleri İçeriyor Mu?". Vergi Dünyası Dergisi. Sayı:420. 2016. S. 152-155.

Kısmi bölünme işlemi ile herhangi bir vergisel kayba neden olmamak için bu amaçla yapılan sermaye azaltmalarına dikkat edilerek kaynağın Geçmiş yıl karları, kar yedekleri gibi tevkifata sebebiyet verecek dağıtımlardan olmaması, bu kaynaklardan karşılanması durumunda ise stopaj yapılacağı yönünde yasal düzenlemeler yapılmalıdır.¹³

Geçmiş yıl karlarından sermaye azaltımı yapılmasının gerçek bir kar dağıtımı olup olmadığı değerlendirmesini yaptığımızda, reel olarak kar dağıtımı olmaması durumu kar dağıtımı yapılmadığı anlamına gelmemektedir. Fiili olarak kar dağıtılmasa bile, şirket aktifinden taşınmaz veya iştirak hissesi çıkışı ve bunun karşılığında şirket ortaklarına hisse verilmesi bizi geçmiş yıl karlarının aktarıldığı sonucuna ulaştırmaktadır. Bu sebeple geçmiş yıl karlarından sermaye azaltımı yapılması durumunda tevkifat söz konusu olacaktır.

Yukarıdaki açıklamalarımızı toplu olarak değerlendirdiğimizde, vergi idaresinin kısmi bölünme işlemi sonrasında devreden şirket tarafından gerçekleştirilen sermaye azaltımlarında istikrarlı bir görüş oluşturduğunu görmekteyiz. Bizim de

katıldığımız ve KVK Genel Tebliğine alınarak oluşan tereddütleri ve uyuşmazlıkları çözeceğini düşündüğümüz bu görüşe göre;

Kısmi bölünme nedeniyle elde edilen iştirak hisselerinin ortaklara verilmesi ve bölünmenin gerçekleştiği durumda sermaye azaltımı yapılması halinde azaltılan sermayenin, öncelikle vergilendirilmesi gereken kaynaklardan dağıtıldığına kabul edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda yapılacak sermaye azaltımının;

Öncelikle, kurumlar vergisine ve vergi sonrası dağıtılan kazancın ise kar dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak hesaplardan karşılanması,

Devamında, sadece kar dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak hesapların kullanılması,

Son olarak ise, işletmeden çekilmesi halinde vergilendirilmeyecek olan aynı ve nakdi sermayenin işletmeden çekildiğinin kabulü gerekmektedir.

Örneğin; mükellef kurumun gerçekleştirdiği kısmi bölünme işlemi kapsamında devretmiş olduğu arsayı, aktif ve pasif değerleri ile birlikte devrettiği durumunu değerlendirelim.

	Tutar (TL)
Arsa Alım Tutarı	7.000.000,00
Toplam Maliyet	7.000.000,00
Kredi Anapara Borcu	6.000.000,00
Toplam Borç	6.000.000,00
Net Defter Değeri	1.000.000,00

Kısmi bölünme işlemini gerçekleştirmek için yapılan sermaye azaltımlarında sermayenin hangi kaynaktan azaltıldığı önem taşımakta olup, dağıtılması durumunda tevkifat yapılacak kaynaklardan sermaye azaltımı yapıldığında bu işle-

min vergiye tabi olacağı yönünde değerlendirmeler yapılması gerekmektedir. Net defter değeri 1.000.000,00 TL olan arsanın aktiften çıkışının sağlanması için azaltılan sermayenin karşılandığı kaynaklar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

¹³ Fisun TÜRKMEN ve Ebru Mine ÇARHOĞLU. "Kısmi Bölünme Müessesesinde Eş Anlı Sermaye Artırım ve Azaltımlarının Vergisel Sonuçları". Vergi Dünyası Dergisi. Sayı:412. 2015. S. 237-243.

Azaltılan Sermayenin Karşılandığı Kaynaklar	1.000.000,00
Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları	300.000,00
Geçmiş Yıl Karları	500.000,00
Nakdi Olarak Konulan Sermaye (Ortaklar tarafından konulan)	200.000,00

İlgili hesapların devralan şirket bilançosunda sermayenin bir unsuru olarak yer almadığı ve ayrı bir şekilde gösterilmediği durumda;

300.000,00 TL tutarındaki Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkların öncelikle kurumlar vergisine tabi tutulması, vergi sonrası dağıtılan kazancın kâr dağıtımına bağlı tevkifata tabi tutulması gerekmektedir. 66.000 TL (300.000 TL * 0.22) kurumlar vergisi kesintisi sonrası 234.000 TL brüte iblağ edilerek GVK'nın 94/6-b-i maddesi uyarınca %15 oranında gelir vergisi stopajı tevkifat yapılması gerekecektir.

500.000,00 TL tutarındaki geçmiş yıl karları, sadece kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulacaktır. 500.000 TL brüte iblağ edilerek GVK'nın 94/6-b-i maddesi uyarınca %15 oranında gelir vergisi stopajı tevkifat yapılması gerekecektir.

200.000,00 TL tutarındaki nakdi sermayeden karşılanan kısım ise, işletmeden çekiş kapsamında değerlendirilmeyeceği için vergilendirme ye tabi olmayacaktır.

İlgili hesapların devralan şirket bilançosunda sermayenin bir unsuru olarak yer aldığı ve ayrı bir şekilde gösterildiği durumda; söz konusu hesaplardan gerçekleşen sermaye azaltımı işlemleri, işletmeden çekiş olarak değerlendirilmeyeceği görüşünün uygulamada işleyiş kazanabileceği görüşünü ise benimsememekteyiz. Kanaatimizce söz konusu durumda da sermaye azaltımının kaynağı belirlenmeli ve azaltılan kaynaklar için belirlenen vergi rejimine uygun vergilendirme yapılmalıdır.

2.2- Devredilen Kıymet ile Devri Gereken Borçlar Arasındaki İlliyyet Bağlı Sorunu

1 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin "19.2.2.3. İştirak hisselerinin ortaklara verilmesi" başlıklı ayrımı;

"Kısmi bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin Kurumlar Vergisi Kanununun 19'uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendine göre devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur.

Örneğin; Ortakları (A) ve (B) olan (R) Limited Şirketi aktifinde kayıtlı olan ve banka kredisi kullanılarak satın alınmış olup henüz ödenmemiş 50.000.- YTL borcu bulunan taşınmazı, kayıtlı değeri olan 100.000.- YTL üzerinden (Y) A.Ş. 'ye kısmi bölünme kapsamında devretmiş ve bu devir karşılığında (Y) A.Ş.'den alınan hisse senetleri Ortak (A) ve (B)'ye verilmiştir.

Buna göre, (Y) A.Ş. aynı sermaye olarak konulan taşınmaz nedeniyle 50.000.- YTL'lik sermaye artırımında bulunacak, bu sermaye artırımına ilişkin hisse senetlerinin (R) Limited Şirketinin ortaklarına verilmesi nedeniyle, (R) Limited Şirketi de 50.000.- YTL'lik sermaye azaltımında bulunacaktır."

düzenlemelerine yer verilmiştir.

Kısmi bölünme işlemlerinde, bölünen kurum tarafından devredilen taşınmaz ve iştirak hisseleri karşılığında devralan şirketin hisselerinin bölünen kurumun ortaklarına verilmesi halinde, söz konusu taşınmaz ve iştirak hisseleri ile ilgili bulunan borçların da devredilmesi zorunludur. Ancak devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortakları yerine devreden şirkette kalması halinde ise borçların devredilmesi gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır. Kanun koyucunun düzenleme ile taşınmaz ya da iştirak hisselerinin kısmi bö-

lünme yolu ile devredilmesi durumunda, devralan şirket hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde ilgili varlıklarla ilişkili borçların devreden şirkette kalmamasını, devir nedeni ile şirket olarak bir karşılık almadığı halde borç gibi bir yükümlülüğün devreden şirket tarafından yüklenilmemesini amaçladığı anlaşılmaktadır.

Ancak KVK ya da Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde hangi borçların devredilen taşınmaz ya da iştirak hisseleri ile ilgili olabileceğine ilişkin bir belirleme yapılmamıştır. Böyle bir belirlemenin yapılmaması devredilen taşınmaz ya da iştirak

rak hisseleri ile doğrudan bağlantısı bulunmayan borçların da devri gibi bir duruma neden olabilecektir. Bu durum ise söz konusu varlıkların devri esnasında net defter değerlerinin farklı –çoğunlukla düşük- çıkmasına neden olacak devamında ise ortaklara verilen paylar üzerinden bir vergi tevkifatı yapılması halinde tevkif edilecek verginin düşük hesaplanmasına neden olacaktır.

*Tebliğ örneğini değerlendirdiğimizde; devredilen kıymetlere karşılık edinilen devralan şirket hisselerinin ortaklara verilmesi halinde, bölünen şirkette sermaye azaltımına gidileceği tabiidir.*¹⁴

	Tutar (TL)
Taşınmazın Kayıtlı Değeri	100.000,00
Taşınmazla İlgili Borçlar	50.000,00
Net Aktif Değer	50.000,00

Örneğimizde devreden şirket durumunda bulunan (R) Limited Şirketinin 50.000 TL tutarındaki sermaye azaltımını vergilendirilmesi gereken geçmiş yıl karlarından gerçekleştirdiğini varsayarsak, devralan şirket olan (Y) A.Ş.'nin hisselerini devralan ortaklardan, 50.000 TL brüte iblağ edilerek GVK'nın 94/6-b-i maddesi uyarınca %15

oranında gelir vergisi stopajı tevkifat yapılması gerekecektir.

Ancak 35.000 TL tutarındaki borcun, (R) Limited Şirketi tarafından devredilen taşınmazla ilgisinin bulunmadığının tespit edilmesi halinde taşınmazın yeni net defter değeri aşağıdaki gibi olacaktır.

	Tutar (TL)
Taşınmazın Kayıtlı Değeri	100.000,00
Taşınmazla İlgili Borçlar	15.000,00
Net Aktif Değer	85.000,00

Devreden taşınmazla ilgisi bulunmayan borcun çıkarılması ile gerçek net aktif değer 85.000 TL olması gerektiği görülecektir. Bu durumda (R) Limited Şirketi tarafından azaltılmış olan sermayenin vergilendirilmesi gereken geçmiş yıl karlarından karşılanması durumunda, (Y) A.Ş.'nin hisselerini devralan ortaklardan, 85.000 TL brüte iblağ edilerek GVK'nın 94/6-b-i maddesi

uyarınca %15 oranında gelir vergisi stopajı tevkifat yapılması gerekecektir.

Ancak (Y) A.Ş. tarafından verilen hisse senetleri (R) Limited Şirketi tarafından alınmış olsaydı, sermaye azaltımına gidilmesine gerek kalmayacak ve işletmeden çekışten söz edilemeyecekti.

Görüldüğü gibi kısmi bölünme kapsamında devredilen taşınmaz ya da iştirak hisseleri kar-

¹⁴ 1 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği.

şılığında devralan şirket hisselerinin ortaklara verilmesi ve devreden şirket tarafından azaltılan sermayenin vergilendirilmesi gereken unsurlardan tamamlanması halinde taşınmaz ya da iştirak hisseleri ile ilgisi bulunmayan borçların devri vergi kaybına neden olmaktadır.

Burada hangi borçların devredilen taşınmazlar ya da iştirak hisseleri ile ilgili olacağı ya da olmayacağı gibi bir husus karşımıza çıkmaktadır. Bu konunun çok belirgin olarak ortaya konmasının zorluğunu kabul etmek gerekir. Ancak bir örnek vermek gerekirse 2.000.000 TL tutarındaki bir taşınmaz alımı sırasında kullanılan aynı tutardaki banka kredisi ile taşınmazın alımı arasında bir bağ kurulabilirken, daha sonra çekilen ve taşınmazın kalan borçlarının ödenmesi ile ilgisi olduğu iddia edilen 500.000 TL tutarın artık taşınmazla ilgisinin bulunduğunu kabul etmek pek mümkün değildir.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, kısmi bölünme işlemi sonucunda devralan şirketin hisselerinin devreden şirkette kalması ya da devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmiş olmasına karşın devreden şirket tarafından gerçekleştirilen sermaye azaltımının vergilendirilmeyecek unsurlardan karşılanması halinde, varlıkların işletmeden çekilmesinden kaynaklı kurumlar vergisi tarhiyatından ya da kar payı dağıtımından kaynaklı bir gelir vergisi tevkiyatından söz etmek mümkün değildir.

Açıkladığımız nedenlerle, kısmi bölünme kapsamında devredilen taşınmaz ya da iştirak hisseleri ile ilgisi bulunabilecek borçlar mevzuatta yapılacak düzenleme ile tadadi olarak sayılmalı ve ortaya konulmalıdır. Bu şekilde özellikle vergi incelemeleri sırasında ortaya çıkan ve mükellefler ile vergi inceleme elemanlarını karşı karşıya getiren bir durum netleştirilmiş, vergi kayıp ve kaçığının önüne geçilmiş olur.

2.3- İştirak Hisselerine İlişkin 2 Yıl Koşulunun Taşınmazlar Açısından da Düzenlenmesi Gerektiği

Kısmi bölünme işlemlerinde iştirak hisseleri kapsamında iki yıl elde bulundurulması koşulu karşımıza çıkarken, kısmi bölünme yoluyla taşınmaz devrinde elde bulundurma bakımından herhangi bir süre sınırlaması bulunmamaktadır.¹⁵ Bu işlemin kısmi bölünmeye zemin hazırlanması maksadıyla yapılması, taşınmazın alım tarihinden kısa bir süre sonra devir yoluyla başka şirkete geçmesi uygulamalarında yaşanan sıkıntıların giderilmesi için iştirak hisselerindeki 2 yıl elde tutma kriterinin taşınmazlar için de geçerli olması ve buna yönelik yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Kısmi bölünme işlemlerine konu olabilecek taşınmazlar için de 2 yıl kriteri getirildiği takdirde, taşınmaz alımlarının kısmi bölünme amacıyla gerçekleşmesi durumu önlenmiş olacaktır.

SONUÇ

Kısmi bölünme işlemi gerçekleştirilirken bölünen şirketteki sermaye azaltımının hangi kaynaklardan karşılandığı önem taşımaktadır. Verilen özetlerde hakim olan görüşlerdeki azaltılan sermayenin, öncelikli olarak vergilendirilmesi gereken kaynaklardan karşılandığının kabul edilmesi gerekliliğini biz de kabul etmekteyiz. Çünkü aksi durumda dağıtılması halinde vergilendirmeye tabi olacak kaynaklar, ilk olarak sermayeye eklenip akabinde sermaye azaltımı yapılmasıyla vergilendirme dışı kalacaktır. Bu durumun engellenmesi amacıyla verilen özetlerde hangi kaynaktaki sermaye azaltımlarının kurumlar vergisine ve akabinde kar dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulacağını, hangilerinin sadece vergi kesintisine tabi olacağını ve

¹⁵ Haşmet YILDIRIM. "Bir Şirketin Yavru Şirkette Bulunan Payını Kısmi Bölünme Yoluyla Kendi Ortaklarının İktisap Etmesi ve Uygulamalı Bir Örnek". Vergi Dünyası Dergisi. Sayı:449. 2019. S. 156-164.

hangi kaynak azaltımlarının vergi kesintisine tabi olmayacağını belirtmektedir. Sınırları net bir şekilde çizilerek ortaya konulan bu özelgelerin yanında, ilgili sermaye azaltım tutarlarının devralan şirket hesaplarında sermayenin bir unsuru olarak yer alması ve ayrı şekilde gösterilmesi şartıyla işletmeden çekiş sayılmayacağına yönelik aksi görüş içeren bir özelge karşımıza çıkmıştır. Görüş farklılığı içeren iki farklı özelge içerikleri birbirleri ile uyumlu olmamakla birlikte sermayenin işletmeden çekilmiş sayılmayacağı durumuna yönelik özelgede net bir belirleme ortaya konulamamıştır. Bu kapsamda tarafımızca benimsenen görüş, sermaye azaltımının kaynaklarının belirlenerek ilgili kaynağın azaltımına göre vergilendirme rejiminin uygulanması gerekliliğidir. Bu çerçevede özelge ile belirtilen açıklamaların, uygulama birliği sağlanması açısından kanun ve tebliğ düzenlemeleriyle belirtilmesi uygulamadaki karışıklıkları ortadan kaldıracaktır.

Kısmi bölünme kapsamında gerçekleşen devirlerde borçların da devri mekanizmasıyla karşımıza çıkan net defter değeri hesabında devri gerçekleşen borçlarda illiyet bağı aranmaktadır. Borçların ödenmesi sırasında olan ilave borçlanmalar gibi illiyet bağının kesildiği borçlanmalar ise artık kısmi bölünme işlemine konu taşınmazla yönelik değildir ve bağlantılı borç olarak pasif değer kabul edilme kapsamından çıkmıştır. Pasif değer kabul edilme kapsamından çıkarak illiyet bağı kesilen borçlanmalar, net defter değerini arttıracaktır. Net defter değeri artışı olan fark tutar ise, kar dağıtım tutarı olarak değerlendirilerek vergi tevkifatına konu olacaktır. Bu kapsamda illiyet bağı kurularak pasif değer kabul edilebilecek borçlanmalara yönelik yasal sınırlamaların düzenlenmesi ve kısmi bölünmeye konu varlık ile doğrudan bağlantılı olmayan borçlanmaların hesaplamada dikkate alınmayacağı düzenlemesi getirilmelidir.

Kısmi bölünmeye zemin hazırlamak amacıyla gerçekleşen arsa alımlarının önlenmesi

için, iştirak hisseleri için getirilen 2 yıl elde bulundurma kriterinin taşınmazlar için de getirilmesi uygulaması bu amaçla arsa alımlarını engelleyecektir. Buna yönelik mevzuatsal düzenlemelerin oluşturularak kısmi bölünme işleminin, vergi er-telemesi amacıyla yapılması uygulamasının önüne geçmek mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- ARI, H. (2017). “Kısmi Bölünme ve Devir Alan Şirket Hisselerinin Ortaklara Verilmesi”. Vergi Dünyası Dergisi. Sayı:436. s. 62-63.
- BAYRAM, S. (2017). “Kısmi Bölünme İşlemlerinde Sermaye Azaltımının Özelgeler ve KVK 13 No.lu Tebliğ Taslağı Kapsamında Değerlendirilmesi”. Vergi Dünyası Dergisi. Sayı:429. s. 57-63.
- Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 24.09.2013 tarih ve 64597866- 125[19-2013]-155 sayılı özelgesi. (2017). “Kısmi Bölünme Konulu Özelgeler”. Vergi Sorunları Dergisi. Sayı:344. s. 99-100.
- ÇETİN, İ. (2016). “Kısmi Bölünmede İştirak Hisselerinin Ortaklara Verilmesi Durumu ve Özellikli Hususlar”. Vergi Dünyası Dergisi. Sayı:422. s. 39-45.
- DELOİTTE. (<https://www.verginet.net/dtt/5/kismi-bolunme-teblig-taslagi.aspx>). Erişim tarihi: 27 Şubat 2020.
- Gelir İdaresi Başkanlığı’nın B.07.1.Gİ-B.4.34.16.01-KVK 19-743 sayılı 24.02.2012 tarihli özelgesi.
- İLERİ, Z. (2016). “Kısmi Bölünme Geçmiş Yıl Karlarını Vergilendirmeyen ve Kasa Şişkinliğini Yok Eden Sistemleri İçeriyor Mu?”. Vergi Dünyası Dergisi. Sayı:420. s. 152-155.
- İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası. (2017). “Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No:1)’nde Değişiklik Yapılmasına Dair 13 No.lu Tebliğ Taslağı Hakkında Görüşlerimiz”. Vergi Sorunları Dergisi. Sayı:344. s. 84-95.

- ŞEKER, S. (2017). “Bağımsız Şirket Modeli Şeklinde Yapılan Kısmi Bölünme İşlemi İşletmeden Çekme Sayılabilir Mi?”. Vergi Sorunları Dergisi. Sayı:344. s. 73-82.
- ŞEN, S. (2014). “Kısmi Bölünme Uygulamasına Konu Varlıklarda Meydana Gelen Eksilme ve Artışların Durumu”. Vergi Dünyası Dergisi. Sayı:389. s. 40-49.
- TAN, M. (2014). “Kısmi Bölünmede Sermaye Azaltımı ve Azaltılacak Sermaye Tutarının Kaynağının Vergilendirmeye Etkisi”. Vergi Sorunları Dergisi. Sayı:304. s. 39-44.
- TOPLU, M. (2016). “İşletmelerde Küçülme ve Kısmi Bölünme İşlemlerinin Değerlendirilmesi”. Vergi Sorunları Dergisi. Sayı:331. s. 41-51.
- TÜRKMEN, F., & ÇARHOĞLU, E. (2015). “Kısmi Bölünme Müessesesinde Eş Anlı Sermaye Artırım ve Azaltımlarının Vergisel Sonuçları”. Vergi Dünyası Dergisi. Sayı:412. s. 237-243.
- Van Valiliği Defterdarlık Gelir Müdürlüğü'nün ve 60757842-5520-27 sayılı 25.12.2014 tarihli özelgesi.
- YILDIRIM, H. (2019). “Bir Şirketin Yavru Şirkette Bulunan Payını Kısmi Bölünme Yoluyla Kendi Ortaklarının İktisap Etmesi ve Uygulamalı Bir Örnek”. Vergi Dünyası Dergisi. Sayı:449. s. 156-164.
- 1 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği
- 163 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği